

Bc. Magda Demeterová

Deixe v současné španělštině

Oponentský posudek diplomové práce

Magda Demeterová se ve své práci rozhodla věnovat abstraktněji pojatému tématu deixe a poukázat na odlišnosti, jaké v organizaci této kategorie vykazují španělština a čeština. Tento typ tématu (tj. obecněji pojatá kategorie, která je následně zkoumána z více hledisek) se pro diplomovou práci jeví jako velmi vhodný, protože umožňuje vidět konkrétní jazykové jevy jako součásti obecnější jazykové problematiky a testuje schopnost autora práce přemýšlet o jazyce abstraktně a teoreticky. Bohužel právě v těchto oblastech však předkládaná práce vykazuje velké nedostatky a svým zpracováním se v mnoha směrech blíží spíše práci bakalářské.

Struktura práce odpovídá obvyklému úzu: nejprve je problematika představena z teoretického hlediska, druhou část práce pak tvoří praktická korpusová analýza. V části teoretické bych se chtěla kladně vyjádřit zejména k výběru témat jednotlivých podkapitol. Téma deixe je rozsáhlé a poměrně těžko uchopitelné (zvláště na relativně omezeném prostoru diplomové práce). Autorka dle mého názoru zdařile volí obecně lingvistické oblasti, které mají k deixi vztah, a prostor, který jejich popisu věnuje, je vzhledem k obsahu práce a jejímu rozsahu přiměřený. Jako velmi problematická se naopak jeví volba zdrojů, s nimiž autorka pracuje, a především způsob jejich zpracování. Autorka primárně vychází pouze ze čtyř příruček: *Jazyk a jazykověda* od Františka Čermáka, *Pragmatics* od Stephena Levinsona, českého překladu *Pragmatics* Yana Huang a publikace *Cognitive Linguistics* autorů Crofta a Cruse. Ve všech případech se jedná spíše o vysokoškolské studijní příručky, které mohou dobře sloužit k přípravě na náročnější lingvistické zkoušky, nejsou to však zdroje, o něž by bylo možné primárně opřít teoretickou část diplomové práce. Problém spočívá zejména v tom, že autorka od výše uvedených autorů přebírá prakticky veškeré informace, které v úvodní části uvádí, a to včetně odkazů na díla jiná. Text tedy v důsledku obsahuje velké množství citací „z druhé ruky“ (viz odkazy na Chomského, Pierce, Langackera a Talmyho) a je do značné míry jen parafrází vybraných kapitol uvedených příruček. Celá teoretická část práce na mne působí spíše jako poctivě zpracované výpisky studenta lingvistiky orientovaného oboru, nenaplnuje však svůj základní cíl, nedokazuje totiž orientaci autorky v sekundární literatuře a její schopnost kombinovat informace z více zdrojů. Pasáže, kde jsou konfrontovány různé názory, jsou pouze přejaty od autorů jiných. O samostatné porovnání se autorka v práci bohužel nepokouší, jsou-li informace z uvedených

příruček doplňovány postřehy z jiné sekundární literatury, tyto jsou podávány výčtovým způsobem, bez ohledu na to, že se některé informace opakují (viz kapitola 2.3.2).

Teoretickou část uzavírá stručné pojednání o deixi v češtině, které vychází z jediného zdroje (*Pragmatika v češtině* Milady Hirschové). To samotné bych vzhledem k tomu, že čeština nebyla autorčiným hlavním předmětem zkoumání, nepovažovala za zásadní problém. Opět zde však bohužel chybí jakákoli hlubší reflexe přečteného textu, autorka informace o češtině nedává do žádného vztahu ke španělštině, nedefinuje základní rozdíly v jazykovém vyjádření deixe v češtině a ve španělštině. To je vzhledem k zaměření práce bohužel nedostatek zcela zásadní. Mohla by se autorka k této problematice vrátit u obhajoby a popsat, jaké zásadní systémové shody a odlišnosti můžeme v oblasti deixe u obou jazyků pozorovat?

Problematický je pro mne i způsob odkazování, kdy začasné není jasné, jak velká část textu je předmětem autorčiny parafráze, zda jsou příklady, které uvádí, její vlastní, nebo zda jsou převzaté. Způsob citování navíc není jednotný, zatímco v teoretických kapitolách je důsledně užíváno poznámek pod čarou, v části praktické jsou některé zdroje uváděny prostřednictvím závorek s rokem vydání. Závěrem k bibliografii pak ještě vytýkám nepřehledný seznam zdrojů na konci práce, který není seřazen podle abecedy a rozdělení na elektronické a papírové zdroje je chaotické (a pro mne osobně postrádá logiku - elektronické zdroje jsou jazykové korpusy, články, byť je autorka měla k dispozici v elektronické podobě, se zpravidla jako elektronické zdroje necitují).

Problémy s uchopením materiálu, který měla autorka k dispozici, a s jeho zpracováním se bohužel objevují také v části praktické. Tato je sledem případových studií, které zkoumají překlady ukazovacích zájmen, deiktických adverbíí *aquí - ahí - allí* a sloves pohybu *venir* a *llegar* do češtiny. Přestože ruční analýza jazykového vzorku jistě stála autorku mnoho času, což oceňuji, práce s výsledky je bohužel velmi povrchní, a to zejména v podkapitolách věnovaných ukazovacím zájmenům a adverbíím. Autorka zde pouze představuje jednotlivé typy překladu, které jsou zachyceny v koláčových grafech (zejména tam, kde je překladových respondentů více, se mi tyto grafy jeví jako velmi nepřehledné) a následně přináší několik příkladů, kde bylo při překladu užito jiného prostředku, než jaký autorka očekávala. U těchto příkladů chybí jakýkoli údaj o tom, z jakého díla nebo od jakého autora byly převzaty, postrádám pak i zamyšlení nad tím, proč se některé výsledky odchylovaly od původních předpokladů (autorka se většinou omezuje jen na konstatování, že se jedná o subjektivní volbu překladatele). Jako zajímavější se jeví tabulky, které zkoumají typ deixe, již jednotlivá zájmena a adverbia vyjadřují, bohužel i tato analýza zůstává jaksí na půli cesty, protože autorka pouze

informuje o frekvenci jednotlivých typů. Je velká škoda, že tyto dvě dílčí analýzy (typy reference a typy překladu) nebyly propojeny dohromady, to by autorce umožnilo popsat užívání zkoumaných deiktorů ze širší perspektivy a mohlo poukázat právě na typy reference, v nichž čeština a španělština používají jiných prostředků.

U analýzy slovesa *venir* mi není jasné, zda do ní bylo zahrnuto i sloveso *venirse*. Mohla by autorka toto objasnit u obhajoby? Do jaké míry je podle ní toto pro předkládanou analýzu podstatné?

Překlady typu *odsud, tudy, odtamtud* atd., které autorka uvádí u deiktických adverbii spolu s překlady typu *zde* nebo *támhle*, naznačují, že při analýzách nebyl brán ohled na předložku, která adverbium předchází. Rozumím tomu správně? Mohla by autorka tento přístup vysvětlit? Právě předložka předcházející adverbium má podle mého názoru na typ překladu zásadní vliv.

Závěr práce je spíše shrnutím dílčích poznatků, k nimž autorka během práce došla, vlastní zhodnocení zde chybí, to je však do značné míry dáno právě problematickým přístupem k samotnému zkoumání.

Po formální stránce nemám krom výše uvedených výtek týkajících se způsobu citování k práci větších námitek. Autorčino vyjadřování občas sklouzává k jazykovým a stylistickým neobratnostem (viz např. „[n]a tento argument jde nahlížet z různých úhlů pohledu“ s. 12; „[d]ruhý pro argument“ s. 13; „jelikož v ní je jazykový systém brán jako autonomní (vrozený) kognitivní schopnost“ s. 17; „[b]ohužel, jak už tomu bývá, když se o něčem mluví obecně, znamená to, že posléze dojde i na výjimky“ s. 20; „ted’ bude mé zaměření konkrétnější“ s. 29). Celkově bych však chtěla velmi kladně hodnotit velký posun, který v této oblasti autorka udělala od své bakalářské práce a od doby, kdy u mne skládala zkoušku ze Specializovaného jazykového semináře, která obsahovala překlad do češtiny.

Přestože mé hodnocení vyznívá spíše negativně, chtěla bych závěrem zdůraznit, že za předkládanou diplomovou prací nepochybně stojí velké úsilí a značné množství času. Problém spatřuji spíše v samotném přístupu ke zkoumání, který je bohužel spíše přístupem bakalářským a postrádá hlubší záběr. S ohledem na výše řečené práci doporučuji k obhajobě, ale předběžně navrhuji hodnotit ji jako *dobrou*.